

**การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดย่อม
ในการเผชิญเหตุวิกฤตโควิด 19**
**Exploratory Factor Analysis of Network Components in Micro Enterprises Facing
the COVID-19 Crisis**

กุลธิรา แซ่โซว^{1,*} และศศิวิมล สุขบท²

Kulthira Saezow^{1,*} and Sasiwemon Sukhabot²

Received : February 4, 2025 Revised : May 8, 2025 Accepted : June 26, 2025

บทคัดย่อ

วิสาหกิจขนาดย่อม (Micro Enterprises) เป็นกลุ่มธุรกิจรากฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย วิกฤตโควิด-19 ที่ผ่านมามีได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อกลุ่มธุรกิจ ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและมีความเปราะบางสูงต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะผลกระทบต่อรายได้และความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจอย่างเฉียบพลัน ทำให้การพึ่งพาเครือข่ายกลายเป็นกลไกสำคัญต่อการฟื้นคืน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของเครือข่ายที่ช่วยให้วิสาหกิจขนาดย่อมเกิดการดำรงสภาพ (Resilience) ในช่วงวิกฤต โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการ จำนวน 158 ราย ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ด้วยแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบได้แก่ พลวัตด้านเครือข่าย ซึ่งสะท้อนถึงความความสัมพันธ์เชิงจิตใจและ ความสามารถด้านเครือข่ายแสดงถึงความการสร้างเครือข่ายผ่านความร่วมมือและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ประกอบไปด้วย 9 ตัวบ่งชี้และมีค่าน้ำหนักมากกว่า 0.5 และค่าความร่วมกันอยู่ในช่วง 0.50–0.72 สะท้อนว่ามีความเหมาะสมและมีความชัดเจนทางแนวคิด ทั้งสององค์ประกอบยังมีความเกี่ยวข้องกัน โดยพลวัตด้านเครือข่ายช่วยส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ข้อค้นพบสะท้อนว่าเครือข่ายที่เข้มแข็งช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มศักยภาพในการปรับตัวของวิสาหกิจขนาดย่อม อันนำไปสู่การดำรงสภาพองค์กรท่ามกลางภาวะไม่แน่นอน ทั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารธุรกิจในภาวะวิกฤต

คำสำคัญ: เครือข่าย องค์ประกอบเชิงสำรวจ วิสาหกิจขนาดย่อม วิกฤตโควิด 19

---

¹ อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Lecturer, Hatyai Business School, Hatyai University

² รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² Associate Professor, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

* Corresponding author E- mail: kulthira@hu.ac.th

Abstract

Micro enterprises represent the foundational tier of Thailand's economic structure. The COVID-19 crisis severely impacted these businesses, which are characterized by limited resources and heightened vulnerability to disruption—particularly in terms of revenue loss and business continuity. In this context, business networks emerged as a critical mechanism for recovery. This study aims to examine the components and indicators of networks that enhance organizational resilience among micro enterprises during crisis periods. Using Exploratory Factor Analysis (EFA), data were collected through a questionnaire survey of 158 micro-entrepreneurs affected by the COVID-19 pandemic. The results reveal two distinct components: Network Dynamics, which reflects affective and relational aspects, and Network Capability, which captures the ability to build and utilize collaborative partnerships and shared resources. The model comprises nine indicators, all with factor loadings exceeding 0.50 and communalities ranging from 0.50 to 0.72, indicating strong construct validity. The two components are interrelated, with network dynamics fostering the effective use of network resources. The findings suggest that robust business networks can mitigate risk and enhance the adaptive capacity of micro enterprises, thereby supporting organizational resilience under conditions of uncertainty. These insights offer practical implications for strengthening network structures to improve business agility and continuity in times of crisis.

Keywords: Network, Exploratory Factor Analysis, Micro-Enterprise, COVID-19

1. บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย โดยข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2565) ระบุว่า SMEs คิดเป็นสัดส่วนกว่า 99.5% ของธุรกิจทั้งหมดในประเทศ และมีส่วนสำคัญต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ประมาณ 35.16% และมีบทบาทสำคัญในการสร้างการจ้างงาน โดยรองรับแรงงานกว่า 14.7 ล้านคน หรือประมาณ 85% ของการจ้างงานทั้งหมดในประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2566) อย่างไรก็ตาม การระบาดของ COVID-19 ได้สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิสาหกิจ โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อม (Micro Enterprises) ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เงินทุน และระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เนื่องจากวิสาหกิจขนาดย่อมเป็นกลุ่มธุรกิจรายย่อยที่มีจำนวนแรงงานน้อย ใช้ทุนส่วนตัว และพึ่งพาการดำเนินงานประจำวันโดยไม่มีเงินสำรองเพียงพอเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน (Charoenrat & Harvie, 2021; World Bank, 2020) เช่นเดียวกับการสำรวจของศูนย์การค้าระหว่างประเทศ (International Trade Centre) พบว่าหนึ่งในสี่ของธุรกิจขนาดเล็กในประเทศกำลังพัฒนามีความเสี่ยงที่จะปิดตัวลงอย่างถาวร เนื่องจากวิกฤตโควิด-19 (International Trade Centre, 2020) ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบางของธุรกิจกลุ่มนี้ต่อผลกระทบของวิกฤต โดยประสบปัญหาด้านการเงิน การจัดการทรัพยากร และความสามารถในการปรับตัว ทั้งนี้ การสนับสนุนทางการเงินสำหรับธุรกิจขนาดเล็กในช่วงวิกฤต เป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากธุรกิจขนาดเล็กเหล่านี้มีเงินสำรองเพียงพอสำหรับดำเนินงานไม่เกิน 27 วัน ทำให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่รอด (Mills, 2020) หลายประเทศได้ใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายและการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น ในโปแลนด์ ธุรกิจสตาร์ทอัพและวิสาหกิจขนาดย่อมได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ รวมถึงการสนับสนุนเชิงนโยบาย เพื่อส่งเสริมระบบนิเวศของสตาร์ทอัพให้ดำรงอยู่และเติบโตอย่างยั่งยืนในยุคหลังโควิด-19 (Ministry of Economic Development, Poland, 2021) ในอินเดีย เครือข่ายธุรกิจได้ช่วยเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อมโยงตลาดใน

ประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการสนับสนุนจากรัฐบาลและพันธมิตร ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์การหยุดชะงักในห่วงโซ่อุปทานได้อย่างยั่งยืน (Indian Ministry of Micro, Small & Medium Enterprises, 2021)

สำหรับประเทศไทย วิสาหกิจขนาดย่อยได้ปรับตัวด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือทางการเงิน การร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อให้การสนับสนุนที่จำเป็น ในการส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดย่อยปรับตัวและใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับศักยภาพในการดำเนินธุรกิจด้วยต้นทุนที่ต่ำลง เช่น การจัดทำหรือสนับสนุนภาคเอกชนให้จัดทำโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล เช่น Cloud, Software สำเร็จรูป หรือ Web Service (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) การปรับตัวด้านการผลิต เช่น การหา Supply ใหม่ การปรับระบบในการสั่งซื้อสินค้ากับ Supplier ให้มีความเหมาะสม รวมถึงเจรจาตกลงเงื่อนไขในการชำระสินค้าให้สอดคล้องกับรูปแบบในการสั่งซื้อ การใช้พื้นที่ร่วมกับเครือข่ายในการจัดเก็บสินค้าและการจัดจำหน่ายซึ่งช่วยลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นการมีเครือข่ายธุรกิจสามารถลดผลกระทบและฟื้นตัวได้ดีกว่า โดยช่วยในการปรับตัวและเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างรวดเร็ว เครือข่ายธุรกิจที่เข้มแข็งช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และการสนับสนุนที่จำเป็น

อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับบทบาทของเครือข่ายในช่วงวิกฤตยังมีข้อจำกัด เช่น การศึกษาในภาพรวมเครือข่าย โดยขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เฉพาะเจาะจง รวมถึงขาดการพิจารณาบริบทเฉพาะวิสาหกิจขนาดย่อยในประเทศไทย (Al-Omoush et al., 2022; Pongtanaalert & Assarut, 2022) ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro) ในสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 โดยเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวและให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบด้านเครือข่ายที่ชัดเจน อีกทั้งองค์ความรู้ใหม่สามารถนำไปประโยชน์เชิงวิชาการในการพัฒนาเครื่องมือในอนาคต ทั้งในทางปฏิบัติช่วยในการพัฒนากลยุทธ์ในการฟื้นฟูและเสริมสร้างการดำรงสภาพของวิสาหกิจขนาดย่อยในสถานการณ์วิกฤต หรือแนวทางที่ช่วยให้ Micro สามารถใช้ประโยชน์จากเครือข่ายธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสมมุติฐานของการวิจัย

เครือข่ายต่อการดำรงสภาพ (Network Resilience)

เครือข่ายต่อการดำรงสภาพ นับได้ว่าเป็นความสามารถของธุรกิจในการฟื้นตัวจากวิกฤตผ่านการพึ่งพาเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นทั้งการเข้าถึงทรัพยากร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และแรงสนับสนุนทางจิตใจ (Koporcic et al., 2025; OECD, 2023) เครือข่ายที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยง แต่ยังช่วยในการฟื้นตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจขนาดเล็กในวิกฤต (Rahim et al., 2022) เครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ธุรกิจเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ข้อมูลตลาด เทคโนโลยี และแหล่งเงินทุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทรัพยากรฐาน (Resource-Based View: RBV) ที่มองว่าเครือข่ายเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Barney, 1991) ในช่วงวิกฤตความสามารถในการฟื้นตัวของวิสาหกิจขนาดย่อย (Micro Enterprise) ขึ้นอยู่กับเครือข่ายและความสามารถในการสร้างนวัตกรรมร่วม (Co-Innovation) ซึ่งช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น การเอื้อประโยชน์ต่อกันในสร้างโอกาสทางการตลาดใหม่ ๆ โดยการมีเครือข่ายที่แข็งแกร่งสามารถลดความเสี่ยงทางการเงิน ช่วยให้สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ (Do et al., 2024) งานวิจัยของ Sagala และ Ori (2024) พบว่าเครือข่ายเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่ช่วยจัดการกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัว อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Proactive Learning) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการดำรงสภาพ (Resilience) และการเติบโตจากความไม่แน่นอน (Antifragility) ในงานของ Gautam & Gautam (2024) พบว่า ผู้ประกอบการเผชิญความเครียดหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาสภาพคล่อง ธุรกิจได้สร้างความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์และปรับช่องทางจัดซื้อ เพื่อกระจายความเสี่ยงจากการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน Sharma et al. (2022) ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ ภาครัฐและดิจิทัล—ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าถึงทรัพยากร ปรับตัวต่อการแข่งขันและฟื้นตัวจาก

ผลกระทบ COVID-19 สอดคล้องกับ Wisanggeni Bagus A. et al. (2023) ที่แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนจากรัฐยังจำกัด ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กต้องพึ่งพาเครือข่ายดิจิทัล เช่น e-commerce และโซเชียลมีเดีย พร้อมเสนอการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อการฟื้นตัวอย่างยั่งยืน Zutshi et al. (2021) ระบุว่าความสัมพันธ์ที่อิงจากทักษะและประสบการณ์ร่วมของเครือข่ายช่วยเพิ่มความคล่องตัวและการฟื้นตัวจากวิกฤต

อย่างไรก็ตามในช่วงวิกฤตเครือข่ายไม่ได้ถึงความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น ได้อย่างเดียว ทั้งนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงจิตใจที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อดำเนินธุรกิจ โดยงานของ Pongtanalert & Assarut (2022) ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ภายในที่แน่นแฟ้น เช่น ความไว้วางใจ การให้กำลังใจจากครอบครัว เพื่อนผู้ประกอบการ หรือกลุ่มที่มีประสบการณ์ร่วมกัน มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ธุรกิจขนาดย่อมสามารถผ่านพ้นวิกฤตได้อย่างมั่นคง โดยเฉพาะในแง่ของการลดความกังวลและเสริมสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจ ทำนองเดียวกัน Zutshi et al. (2021) เน้นว่าพลังของเครือข่ายที่ประกอบด้วยความเชื่อใจ ความเปิดกว้างทางอารมณ์ และการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวและฟื้นตัวจากภาวะวิกฤตท่ามกลางความไม่แน่นอน

ดังนั้น บทบาทเครือข่ายไม่ได้เพียงเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับธุรกิจเท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือสนับสนุนธุรกิจในช่วงวิกฤตที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการรับมือกับความไม่แน่นอนของ โดยการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่แข็งแกร่ง และใช้เครือข่ายเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนความรู้ นวัตกรรม และทรัพยากร ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยธุรกิจสามารถฟื้นตัวจากวิกฤตและดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคงในระยะยาว (Sagala & Ori, 2024; Do et al., 2024)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่ม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 57,431 คนครอบคลุมเมืองหลักของ 5 ภูมิภาคในประเทศ ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี จันทบุรีและสงขลา จากรายชื่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม แบบนิติบุคคล (สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565) กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงจากแนวทางของ Hair et al. (2010) ซึ่งแนะนำว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีอัตราส่วน 10-20 คนต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า ในการศึกษาครั้งนี้มีพารามิเตอร์ทั้งหมด 9 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจึงอยู่ระหว่าง 90-180 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีความแม่นยำและครอบคลุมมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Sampling) ดังนี้ 1. คำนวณช่วงสุ่ม 2. เลือกจุดเริ่มต้นและ 3. เลือกหน่วยตัวอย่าง ตามช่วงที่คำนวณได้จนครบจำนวนที่ต้องการ (Babbie, E., 2010) จะได้ช่วงสุ่มที่ 319 (57,431/180) และเลือกจุดเริ่มต้นในลำดับที่ 8 จากการหมุนวงล้อสุ่ม จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างทุกช่วงที่ 319 ดังนี้ 8, 327, 646 จนครบจำนวน หลังจากตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม พบว่าแบบสอบถามที่สามารถนำมาใช้ได้จริงมีจำนวน 158 ราย ซึ่งอยู่ในช่วงที่เหมาะสม

3.2 การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งพัฒนาโดยอ้างอิงจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้

กำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัด โดยทบทวนนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรและนำมาสร้างข้อคำถาม โดยศึกษาลักษณะการสร้างข้อคำถามจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและแบบสอบถามที่ได้วิจัยในบริบทที่คล้ายคลึงกัน (อัมพร อารังลักษณ์, 2562) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิภาค ระยะเวลาในการดำเนินกิจการและประเภทธุรกิจ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านเครือข่าย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 พลังด้านเครือข่าย (ความสัมพันธ์เชิงจิตใจ) ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัดได้แก่ ประสบการณ์การดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้รู้สึกมั่นใจและไว้วางใจ

เครือข่ายมีความน่าเชื่อถือ มีความเชื่อถือและเห็นอกเห็นใจกัน เครือข่ายคือเพื่อนทางธุรกิจและหากต้องการความคิดเห็นในการดำเนินงานจะนึกถึงเครือข่ายก่อน องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถด้านเครือข่าย (การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ผ่านความร่วมมือ การใช้ประโยชน์และแลกเปลี่ยนทรัพยากร) ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ดังนี้ วิสาหกิจมีความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่าย ดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว จากความสัมพันธ์ที่ดีของเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน หรือและวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบและตัวชี้วัดกับนิยามศัพท์ของตัวแปรด้านเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) ผู้วิจัยได้นำร่างแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณา โดยใช้ดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ผลการตรวจสอบพบว่า ค่าถามทุกข้อมีค่า CVI มากกว่า 0.80 (วุฒิ สุขเจริญ, 2561)

3.3 ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม จำนวน 30 คน โดยใช้ Cronbach's Alpha Coefficient ตามเกณฑ์ของวุฒิ สุขเจริญ (2561) ซึ่งกำหนดว่าค่าความเชื่อมั่นที่เหมาะสมควรอยู่ที่ระดับ 0.78 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความเชื่อมั่นของทั้ง 2 ตัวแปรอยู่ที่ 0.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขและเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่าสหสัมพันธ์ (r) โดยระหว่างตัวแปรควรมีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป (อย่างน้อยระหว่างตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง) (Tabachnick and Fidell, 2007; Hair et al., 2010 อ้างถึงใน อิศรภักดี รินโรตง, 2562)

วิเคราะห์องค์ประกอบ ก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ทดสอบความเหมาะสมของขนาดตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยค่าสถิติไคเซอร์-เมเยอร์-โอลคิน (Kaiser-Meyer Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) โดย $KMO > 0.50$ ถือเป็นค่าที่เหมาะสม (อิสรภักดี รินโรตง, 2562) และวัดสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยค่าสถิติของบาร์ทเลทท์ (Bartlett's Test of Sphericity) ทั้งนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) การสกัดองค์ประกอบ เพื่อลดจำนวนตัวแปรให้เหลือบางตัวที่มีค่าน้ำหนักและค่าความแปรปรวนร่วมกันสูง เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงตัวแปรในแต่ละด้านซึ่งตัวแปรนั้นสามารถอธิบายองค์ประกอบได้ดี จึงต้องพิจารณาค่าความแปรปรวนร่วมกัน (Communality) ระหว่างตัวแปรร่วมกับองค์ประกอบ ทั้งนี้จึงเลือกใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบแบบ Factor Analysis 2) การกำหนดจำนวนองค์ประกอบ ตาม Kaiser's rule พิจารณาจากค่าไอเกนที่มีค่ามากกว่า 1 (Kaiser, 1960) และใช้ Cattell's scree test พร้อมทั้ง Velicer's Minimum Average Partial (MAP) test ร่วมพิจารณาในการกำหนดด้วย 3) การหมุนแกน ผู้วิจัยใช้วิธีการหมุนแกนแบบ Oblique ด้วยวิธี Promax โดยยอมให้องค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันได้ 4) การแปลความหมาย โดยให้ความหมายองค์ประกอบและตั้งชื่อองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดในองค์ประกอบนั้น

4. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 51.30 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 67.70 และอาศัยอยู่ในภาคใต้ร้อยละ 32.30 โดยมากดำเนินกิจการมาแล้ว 1-5 ปี ร้อยละ 48.70 ในส่วนของประเภทธุรกิจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจรายย่อยในภาคบริการร้อยละ 47.50

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้น

วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (skewness) และค่าความโด่ง (kurtosis) ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐาน

	N	Mean	SD	Skewness		Kurtosis	
				Skewness	SE	Kurtosis	SE
มีความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่าย	158	4.2	0.913	-0.9086	0.193	-0.1012	0.384
ดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว จากความสัมพันธ์ที่ดีของเครือข่าย	158	4.33	0.709	-0.5709	0.193	-0.8466	0.384
มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน	158	4.22	0.824	-0.6962	0.193	-0.4204	0.384
หารือและวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	158	4.13	0.812	-0.6706	0.193	-0.0693	0.384
ประสบการณ์การดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้รู้สึกมั่นใจและไว้วางใจ	158	3.84	0.773	0.0416	0.193	-0.8184	0.384
เครือข่ายมีความน่าเชื่อถือ	158	3.8	0.873	-0.292	0.193	-0.5922	0.384
มีความเอื้ออาทรและเห็นอกเห็นใจกัน	158	3.53	0.949	0.0213	0.193	-0.9053	0.384
เครือข่ายคือเพื่อนทางธุรกิจ	158	3.68	0.847	-0.2201	0.193	-0.5055	0.384
หากต้องการความคิดเห็นในการดำเนินงาน จะนึกถึงเครือข่ายก่อน	158	3.87	0.925	-0.4172	0.193	-0.6715	0.384

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่า ข้อมูลกระจายตัวได้ดีไม่มีตัวแปรใดที่มีค่าเกิน 1 วิเคราะห์ค่าความเบ้และความโด่งของข้อมูล พบว่า การแจกแจงข้อมูลส่วนใหญ่มีความเบ้ (Skewness) เป็นลบ โดยทุกตัวแปรอยู่ในขอบเขตที่มีลักษณะการแจกแจงปกติที่ยอมรับได้ (+1 ถึง -1) ส่วนค่าความโด่ง (Kurtosis) ส่วนใหญ่มีการแจกแจงของข้อมูลที่ดีกว่าโค้งปกติ (ต่ำกว่า 0) และอยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้

การตรวจสอบค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปร พบว่า จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ตัวแปรแต่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นอย่างน้อยตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง ($r \geq 0.30$) ซึ่งถือว่าเพียงพอสำหรับการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Tabachnick and Fidell, 2007; Hair et al., 2010 อ้างถึงใน อิศริฐ์ รัตนโสง, 2562) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตาราง 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์

	NW1	NW2	NW3	NW4	NW5	NW6	NW7	NW8	NW9
NW1	—								
NW2	0.598 ***	—							
NW3	0.587 ***	0.510 ***	—						
NW4	0.568 ***	0.558 ***	0.578 ***	—					
NW5	0.236 **	0.286 ***	0.216 **	0.318 ***	—				
NW6	0.362 ***	0.314 ***	0.336 ***	0.459 ***	0.602 ***	—			
NW7	0.283 ***	0.354 ***	0.341 ***	0.367 ***	0.528 ***	0.600 ***	—		
NW8	0.330 ***	0.316 ***	0.337 ***	0.375 ***	0.649 ***	0.687 ***	0.564 ***	—	
NW9	0.386 ***	0.349 ***	0.422 ***	0.472 ***	0.567 ***	0.740 ***	0.604 ***	0.653 ***	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

1. การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของข้อมูลด้วยค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) พบว่ามีค่า KMO โดยรวม (Overall MSA) เท่ากับ 0.88 และเมื่อพิจารณารายตัวแปรพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.85-0.93 ซึ่งมากกว่า 0.50 และเข้าใกล้ 1 แสดงถึงความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Hair et al., 2010) นอกจากนี้ ผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามีความสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 723$, $df = 36$, $p < .001$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดด้านเครือข่ายทั้ง 9 ตัวชี้วัดมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ดังตารางที่ 3

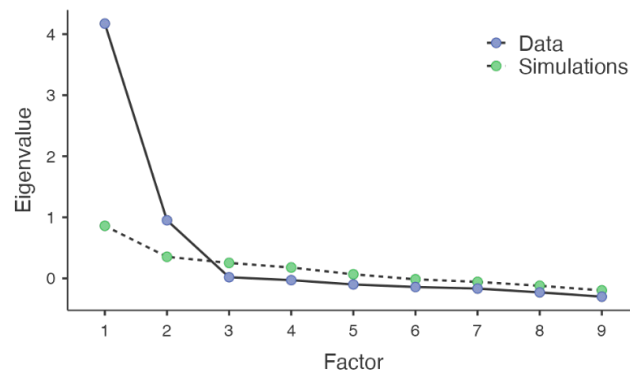
ตาราง 3 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่า KMO and Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.88
Bartlett's Test of Sphericity.	Approx. Chi-Square	723
	Df	36
	Sig.	< .001

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

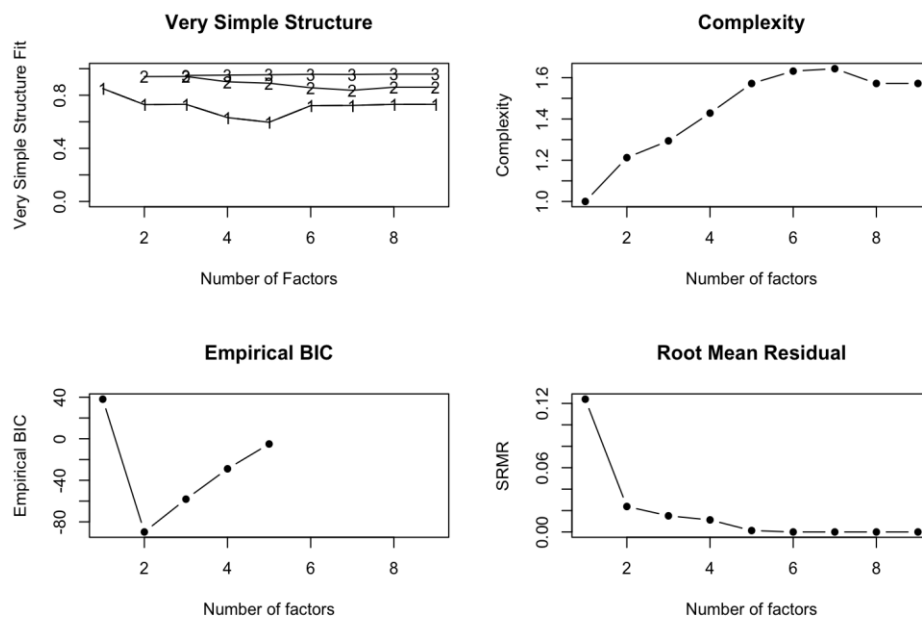
1. การสกัดองค์ประกอบ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบรวม (Factor Analysis: FA) แบบองค์ประกอบแกนหลัก (Principal Axis Factoring: PAF) โดยมีเป้าหมายในการศึกษาตัวแปรในแต่ละด้าน ซึ่งตัวแปรนั้นสามารถอธิบายองค์ประกอบได้ดี จึงต้องพิจารณาค่าความแปรปรวนร่วมกัน (Communality) ได้จำนวน 2 องค์ประกอบ

2. การกำหนดจำนวนองค์ประกอบ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดจำนวนองค์ประกอบ 2 วิธี ดังนี้ 1) Cattell's scree test และ 2) Velicer's Minimum Average Partial (MAP) test พบว่าทั้ง 2 วิธีให้ผลการกำหนดจำนวนองค์ประกอบได้ 2 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถแสดงได้ ดังรูปภาพประกอบ 1 และรูปภาพประกอบ 2

รูปภาพประกอบ 1 การวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบด้วย Scree plot

ผลจากการวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบด้วย Scree plot ระหว่างค่าไอเกน (Eigenvalue) กับจำนวนองค์ประกอบ (Factor or Component Number) พบว่า จำนวนที่เหมาะสมคือ 2 องค์ประกอบ โดยพิจารณาจาก จุดหักงอ (elbow) ของกราฟและเริ่มลดลงอย่างช้า ๆ หลังจากองค์ประกอบที่ 2 เป็นต้นไป

รูปภาพประกอบ 2 การวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบด้วย Velicer's Minimum Average Partial (MAP)

จากรูปประกอบภาพ 2 การวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบด้วยวิธี Velicer's MAP พบว่า จำนวนองค์ประกอบที่เหมาะสมคือ 2 โดยมีค่าเฉลี่ยของ Residual Variance ต่ำที่สุดเท่ากับ 0.04

1. การหมุนแกนองค์ประกอบ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านเครือข่ายใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธี Principal Axis Factoring และหมุนแกนแบบมุมแหลม (Oblique) ด้วยวิธีโปรแมกซ์ (Promax) ผลการหมุนแกนพบว่าค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบถูกกระจายไปยัง 2 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักมากกว่า 0.5 จึงสามารถจัดตัวแปรเข้าองค์ประกอบได้ดังตารางที่ 4 และแสดงค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบได้ดังตารางที่

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ตัวแปร	องค์ประกอบ		ค่าความเฉพาะ	ค่าความร่วมกัน
	1	2		
NW1		0.82	0.37	0.63
NW2		0.73	0.47	0.53
NW3		0.74	0.45	0.55
NW4		0.69	0.41	0.59
NW5	0.79		0.45	0.55
NW6	0.84		0.27	0.73
NW7	0.67		0.49	0.51
NW8	0.82		0.33	0.67
NW9	0.76		0.31	0.69

RMSEA = 0.03, sig <0.001

Note. 'Principal axis factoring' extraction method was used in combination with a 'promax' rotation

ตาราง 5 ความแปรปรวนขององค์ประกอบด้านเครือข่าย

องค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	ค่าความแปรปรวน (%)	ค่าความแปรปรวนสะสม (%)
องค์ประกอบที่ 1	5	34.60	34.60
องค์ประกอบที่ 2	4	25.60	60.20
รวม	9	60.20	60.20

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทั้ง 9 ตัวแปรถูกจัดออกเป็น 2 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.67-0.84 โดยตัวแปร NW6 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด (0.85) และองค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.69-0.82 โดยตัวแปร NW1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด (0.82) เมื่อพิจารณาความแปรปรวนพบว่าองค์ประกอบที่ 1 สามารถอธิบายอธิบายองค์ประกอบเครือข่ายได้ร้อยละ 34.6 และองค์ประกอบที่ 2 สามารถอธิบายอธิบายองค์ประกอบเครือข่ายได้ร้อยละ 25.6 สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 5

เมื่อพิจารณาค่าความร่วมกัน แสดงถึงความแปรปรวนของตัวแปรที่ถูกอธิบายโดยองค์ประกอบ พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.51-0.73 โดยตัวแปร NW6 มีค่าความร่วมกันสูงสุด (0.73) แสดงว่าความแปรปรวนของตัวแปรถูกอธิบายด้วยองค์ประกอบได้ร้อยละ 72.60 และค่าความเฉพาะร้อยละ 27.40 แสดงดังตารางที่ 4 ดังนั้น ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านเครือข่ายของวิชาชีพขนาดย่อยในช่วงวิกฤตโควิด 19 สามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบย่อยและอธิบายได้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.67-0.84 โดยมีตัวแปรถูกจัดเข้าองค์ประกอบ ได้แก่ เครือข่ายมีความน่าเชื่อถือ (NW6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ลำดับถัดไปได้แก่ เครือข่ายคือเพื่อนทางธุรกิจ

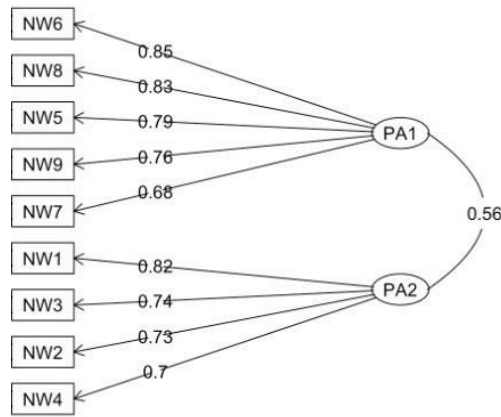
(NW8) ประสบการณ์การดำเนินงานของเครือข่ายทำให้รู้สึกมั่นใจและไว้วางใจ (NW5) หากต้องการความคิดเห็นในการดำเนินงาน จะนึกถึงเครือข่ายก่อน (NW9) และมีความเอื้ออาทรและเห็นอกเห็นใจกัน (NW7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.69-0.82 โดยมีตัวแปรถูกจัดเข้าองค์ประกอบได้แก่ มีความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่าย (NW1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ลำดับถัดไปได้แก่ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน (NW3) ดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว จากความสัมพันธ์ที่ดีของเครือข่าย (NW2) และหารือและวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (NW4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านเครือข่าย ได้ดังตารางที่ 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านเครือข่าย

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก
พลวัตด้านเครือข่าย	(1) 1. ประสบการณ์การดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้รู้สึกมั่นใจและไว้วางใจ	0.79
	2. เครือข่ายมีความน่าเชื่อถือ	0.84
	3. มีความเอื้ออาทรและเห็นอกเห็นใจกัน	0.67
	4. เครือข่ายคือเพื่อนทางธุรกิจ	0.82
	5. หากต้องการความคิดเห็นในการดำเนินงาน จะนึกถึงเครือข่ายก่อน	0.76
ความสามารถด้านเครือข่าย	(2) 1. มีความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่าย	0.82
	2. ดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว จากความสัมพันธ์ที่ดีของเครือข่าย	0.73
	3. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน	0.74
	4. หารือและวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	0.69

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านเครือข่าย จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย ประสบการณ์การดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้รู้สึกมั่นใจและไว้วางใจ เครือข่ายมีความน่าเชื่อถือ มีความเอื้ออาทรและเห็นอกเห็นใจกัน เครือข่ายคือเพื่อนทางธุรกิจ หากต้องการความคิดเห็นในการดำเนินงาน จะนึกถึงเครือข่ายก่อน โดยสะท้อนถึงปัจจัยทางด้านจิตใจต่อความสัมพันธ์ของเครือข่ายธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผู้วิจัยในให้ชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “พลวัตด้านเครือข่าย” องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยมีความสัมพันธ์ที่ดี การดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและหารือและวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย องค์ประกอบนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันในการดำเนินงานของธุรกิจ ทำให้เกิดความคล่องตัวและปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ โดยมีชื่อองค์ประกอบว่า “ความสามารถด้านเครือข่าย” ทั้งนี้สามารถแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของเครือข่าย ได้ดังรูปภาพประกอบ 3

รูปภาพประกอบ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านเครือข่าย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดย่อยในช่วงวิกฤตโควิด-19 พบว่าเครือข่ายสามารถจำแนกได้เป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ “พลวัตด้านเครือข่าย” และ “ความสามารถด้านเครือข่าย” ซึ่งสะท้อนทั้งมิติความสัมพันธ์เชิงจิตใจและการทำงานร่วมกันเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเครือข่ายนับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าตาม ทฤษฎีฐานทรัพยากร Resource-Based View (RBV) ของ Barney (1991) โดยเครือข่ายช่วยให้เข้าถึงทุนเทคโนโลยีและข้อมูลที่เป็นต่อการปรับตัว เช่น ข้อมูลทางการเงินหรือกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดในช่วงวิกฤต โดยอาศัยความสัมพันธ์เชิงลึก (ความใกล้ชิดและความแข็งแกร่ง) (Xie et al., 2022) จากเครือข่ายรอบตัว ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการปรับตัวและฟื้นตัวของธุรกิจในช่วงวิกฤต (Hillmann & Guenther, 2021) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Pongtanaalert & Assarut (2022) ที่สะท้อนองค์ประกอบด้านเครือข่ายบนแนวคิดทุนทางสังคมออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่ *bonding social capital* โดยเน้นความสัมพันธ์ใกล้ชิดภายในกลุ่ม เช่น การให้กำลังใจ ความช่วยเหลือจากครอบครัวหรือเพื่อน ผู้ประกอบการที่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และ *bridging social capital* ที่ชี้ให้เห็นถึงการสร้างร่วมมือกับพันธมิตรธุรกิจ ซึ่งช่วยให้เกิดการปรับตัวและฟื้นตัวได้ในช่วงวิกฤต

พลวัตด้านเครือข่าย แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงจิตใจที่แสดงถึงความเอื้ออาทรและเห็นอกเห็นใจกัน การมองเครือข่ายคือเพื่อนทางธุรกิจ การมั่นใจและไว้วางใจในเครือข่าย ในช่วงสถานการณ์วิกฤตองค์ประกอบนี้ถูกสะท้อนออกมาได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยผู้วิจัยมองว่า ความสัมพันธ์เชิงจิตใจนอกจากจะช่วยให้เกิดการฟื้นตัวของวิสาหกิจแล้ว ยังช่วยลดทอนความเครียด ความกดดัน และช่วยสร้างมั่นใจในการดำเนินธุรกิจบนสถานการณ์วิกฤต สอดคล้องกับงานของ Zutshi et al. (2021), Anatan, L., & Nur, A. (2023) และ Namono et al. (2024) ที่พบว่า ความไว้วางใจจำเป็นต่อการเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้น การสนับสนุนด้านจิตใจอีกทั้งยังช่วยลดความตึงเครียดและเสริมสร้างการอำรงสภาพให้กับธุรกิจ อีกทั้งความสัมพันธ์เหล่านี้ยังช่วยให้เข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น

ความสามารถด้านเครือข่าย แสดงถึงการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ผ่านการทำงานร่วมกัน การใช้ประโยชน์ทรัพยากรรวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผู้วิจัยมองว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะในกลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อยที่มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากร การทำงานร่วมกันช่วยให้วิสาหกิจขนาดย่อยเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มพันธมิตร หรือการร่วมพัฒนาแนวทางที่ตอบโจทย์ลูกค้าในช่วงวิกฤต สอดคล้องกับงานของ Gupta et al. (2022) พบว่าการสร้างความร่วมมือกับคู่ค้า ลูกค้า เป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและช่วยให้เข้าถึงข้อมูลสำคัญ อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงการสร้าง

ร่วมมือกับพันธมิตรธุรกิจใหม่ การเข้าถึงเครือข่ายดิจิทัลและหน่วยงานภาครัฐ (Pongtanalert & Assarut 2022; Sagala & Ori, 2024) ซึ่งช่วยให้ธุรกิจสามารถฟื้นตัวได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถเชื่อมโยง องค์ประกอบและผลที่เกิดขึ้นได้ ดังตารางที่ 7

ตาราง 7 ประเภทเครือข่าย องค์ประกอบ และผลกระทบเชิงบวก

ประเภทเครือข่าย	บทบาท	องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง	ผลกระทบเชิงบวกต่อธุรกิจ
เครือข่ายทางธุรกิจ เช่น คู่ค้า	- ความสัมพันธ์ใน การทำงานร่วมกัน	- การแลกเปลี่ยนข้อมูล การพัฒนา แนวทางบริการใหม่	- ช่วยให้เข้าถึงทรัพยากร เช่น ข้อมูลทางการเงิน หรือกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของ
ซัพพลายเออร์-ลูกค้า	- ความไว้วางใจ	- ความไว้วางใจ ความมั่นใจในการ ดำเนินงานร่วม (Gautam & Gautam, 2023; Pongtanalert & Assarut, 2022)	ตลาดในช่วงวิกฤต รวมถึงเทคโนโลยี เสริมกล ยุทธ์ในการปรับตัว และเพิ่มความสามารถในการ ตอบสนองต่อตลาดเฉพาะในช่วงวิกฤต
เครือข่ายภายนอก เช่น หน่วยงานรัฐ	- แหล่งสนับสนุน จากภายนอกทั้งใน	- การเข้าถึงแหล่งทุนและข้อมูลเชิง นโยบาย	- ช่วยให้เข้าถึงเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ รับมือกับ ความท้าทาย และเสริมสร้างความมั่นใจใน
สถาบันการเงิน	เชิงทรัพยากรและ จิตใจ	- การได้รับแรงสนับสนุนและคำปรึกษา ในสถานการณ์ไม่แน่นอน (Msomi & Zungu, 2023; Sagala & Ori, 2024)	การดำเนินธุรกิจในระยะฟื้นตัว

จากตารางที่ 7 สรุปได้ว่า เครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนธุรกิจขนาดย่อยให้สามารถปรับตัวและฟื้นตัวในช่วงวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเครือข่ายทางธุรกิจ ประกอบด้วยความสัมพันธ์กับคู่ค้า ซัพพลายเออร์และลูกค้า ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานของ Gautam & Gautam (2023) ที่กล่าวถึงว่าธุรกิจต้องพึ่งพาเครือข่ายซัพพลายเชน เพื่อรับมือกับความท้าทายในช่วงโควิด-19 โดยสร้างความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์รายใหม่ การเปลี่ยนแปลงช่องทางการจัดซื้อ และการสร้างความร่วมมือภายในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนและลดผลกระทบจากการหยุดชะงัก นอกจากนี้ ความร่วมมือดังกล่าวยังช่วยลดความกังวลด้านการดำเนินธุรกิจในช่วงวิกฤตอีกด้วย ในขณะเดียวกันเครือข่ายภายนอก ได้แก่ หน่วยงานรัฐ สถาบันการเงิน ช่วยให้ธุรกิจเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น เช่น เงินทุนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ คำปรึกษาเชิงกลยุทธ์ และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับโอกาสทางการตลาด สอดคล้องกับงาน Msomi & Zungu (2023) โดยกล่าวถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การขอสินเชื่อ และการปรับโครงสร้างการชำระหนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสามารถในการฟื้นตัวของธุรกิจหลังจากโควิด-19 อีกทั้งการสนับสนุนด้านจิตใจ เช่น การให้คำปรึกษาที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจ

ดังนั้น แล้วผลการศึกษาในครั้งนี้ ช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการที่พบว่าการศึกษาเครือข่ายในบริบทวิกฤตยังมองในภาพรวมและขาดการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดย่อยในประเทศไทย โดยสามารถจำแนกเป็นสองมิติที่มีบทบาทต่างกัน แต่ส่งเสริมกัน ทั้งในเชิงกลยุทธ์และเชิงจิตใจที่ช่วยให้วิสาหกิจขนาดย่อยเกิดการฟื้นตัว องค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้ เป็นฐานในการออกแบบเครื่องมือประเมินความสามารถของเครือข่ายต่อการดำรงสภาพของธุรกิจ ตลอดจนวางกลยุทธ์การสนับสนุนเชิงนโยบายหรือภาคปฏิบัติที่เฉพาะต่อวิสาหกิจขนาดย่อยในสถานการณ์ที่ผันผวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตและประโยชน์ของการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

6.1.1 การขยายการศึกษาสู่ธุรกิจรูปแบบอื่น โดยควรขยายการศึกษาไปยังวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ (SMEs และ Corporations) รวมถึงในประเทศอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

6.1.2 การศึกษาในบริบทของสถานการณ์ที่แตกต่าง โดยศึกษาในสถานการณ์ปกติร่วมด้วย ช่วยให้เข้าใจบทบาทของเครือข่ายและสามารถเปรียบเทียบกับบทบาทในช่วงวิกฤตได้อย่างชัดเจน

6.1.3 การพัฒนาโมเดลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อช่วยให้ธุรกิจสามารถใช้ประโยชน์จากเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น คู่มือการจัดการเครือข่ายสำหรับวิสาหกิจขนาดย่อมในการเผชิญเหตุวิกฤต

6.2 ประโยชน์ของการวิจัย

6.2.1 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดย่อม (Micro Enterprises) โดยชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงจิตใจและการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการฟื้นตัวทางธุรกิจ

6.2.2 พัฒนางค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้านเครือข่ายที่ชัดเจน โดยเฉพาะ “พลวัตด้านเครือข่าย” และ “ความสามารถด้านเครือข่าย” นำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือประเมินความพร้อมหรือกลยุทธ์เครือข่ายในภาวะวิกฤต

6.2.3 ช่วยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมวางแผนพัฒนาเครือข่าย ทั้งในด้านการสร้างพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในการดำเนินธุรกิจในระยะไม่แน่นอน

6.2.4 สนับสนุนให้หน่วยงานรัฐ สถาบันการเงิน และองค์กรสนับสนุนธุรกิจ สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการออกแบบนโยบาย มาตรการ หรือโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดย่อมได้อย่างตรงจุด โดยเฉพาะในด้านการเข้าถึงทุน การให้คำปรึกษาและการเสริมแรงใจในการฟื้นตัวจากวิกฤต

7. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้านเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดย่อม ในการเผชิญเหตุการณวิกฤตโควิด 19 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาตัวบ่งชี้ด้านเครือข่าย พบว่า เครือข่ายสามารถแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ พลวัตด้านเครือข่าย สะท้อนถึงปัจจัยด้านจิตใจ ความรู้สึกต่อเครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 34 และความสามารถด้านเครือข่าย สะท้อนถึงบทบาทของความสัมพันธ์ ได้แก่ การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 25 โดยทั้ง 9 ตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนักที่มากกว่า 0.5 มีค่าความรวมกันอยู่ในช่วง 0.50-0.72 แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่ถูกจัดกลุ่มมีความเหมาะสมและสามารถใช้อธิบายเครือข่ายได้ดี โดยทั้ง 2 องค์ประกอบมีความเกี่ยวโยงกัน โดยพลวัตด้านเครือข่ายช่วยสนับสนุนความสามารถด้านเครือข่ายและในระยะยาวความสามารถด้านเครือข่ายก่อให้เกิดพลวัตด้านเครือข่าย โดยทั้ง 2 องค์ประกอบหลักมีความสำคัญต่อการดำรงสภาพของธุรกิจ ช่วยให้ธุรกิจอยู่รอดและเติบโตในระยะยาว วิสาหกิจขนาดย่อมสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้พัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอดและรับมือกับวิกฤตที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2563). *SME ปรับตัวอย่างไร ในยุค New Normal*. ค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2567, จาก <https://www.scb.co.th>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *ปลดล็อก SMEs ไทย ปรับตัวอย่างไรให้เติบโต*. ค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2567, จาก <https://www.bot.or.th>
- มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. (2565). *การปรับตัวของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2567, จาก <https://so03.tci-thaijo.org>
- วุฒิ สุขเจริญ. (2561). *วิจัยการตลาด*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2566). *รายงานฉบับสมบูรณ์: ผลกระทบของโควิด-19 ต่อภาคธุรกิจและแนวทางการปรับตัวของ SMEs*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2567, จาก https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2024/08/Final-project_Plan_c.pdf
- สำนักงานประชาสัมพันธ์รัฐบาล. (2566). *มาตรการส่งเสริม SMEs: พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ความยั่งยืน*. ค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.prd.go.th>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2565). *ฐานข้อมูลเพื่อการเปิดเผยข้อมูลระดับองค์กรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME)*. ค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2567, จาก <https://data.go.th/dataset/gdpublish-msme>
- อัมพร อารังลักษณ์. (2562). *การวิจัยทางธุรกิจและสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิศรวิทย์ รินโธสง. (2562). *สถิติขั้นสูงสำหรับการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Al-Omoush, K. S., Palacios-Marqués, D., & Ulrich, K. (2022). The impact of intellectual capital on supply chain agility and collaborative knowledge creation in responding to unprecedented pandemic crises. *Technological Forecasting and Social Change*, 178, 121603.
- Anatan, L., & Nur, A. (2023). Micro, small, and medium enterprises' readiness for digital transformation in Indonesia. *Economies*, 11(6), 156.
- Babbie, E. (2010). *The practice of social research* (12th ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
- Charoenrat, T., & Harvie, C. (2021). Analysis of the impact of COVID-19 on micro, small and medium-sized enterprises (MSMEs) in Thailand from competition policy and market access perspectives. *United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)*. Retrieved on March 2, 2024 from https://unctad.org/system/files/information-document/ccpb_Thai_report_Bangkok_en.pdf
- Do, H. N., Hoang, N.-Y. N., & Do, N.-B. (2024). Improving business performance for SMEs: The power of co-innovation and business networks resilience in the COVID-19 pandemic. *International Journal of Electronic Commerce Studies*, 15(1), 1–24.
- Gautam, D. K., & Gautam, P. K. (2024). Stress and resilience to migrant entrepreneur-managers of small and medium enterprises during COVID-19 pandemic. *Benchmarking: An International Journal*, 31(6), 2129–2150.

- Gupta, R., Jain, K., & Paul, J. (2022). Building resilience for sustainability of MSMEs post COVID-19 outbreak: An Indian handicraft industry outlook. *Structural Change and Economic Dynamics*, 62, 101443.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.
- Hillmann, J., & Guenther, E. (2021). Organizational resilience: A valuable construct for management research? *International Journal of Management Reviews*, 23(1), 7–44.
- Indian Ministry of Micro, Small & Medium Enterprises. (2021). *Annual report 2020–21*. Government of India. Retrieved on March 24, 2024 from <https://msme.gov.in/sites/default/files/MSME-ANNUAL-REPORT-ENGLISH%202020-21.pdf>
- International Trade Centre. (2020). *SME competitiveness outlook 2020: COVID-19 – The great lockdown and its impact on small business*. Geneva: ITC. Retrieved on May 2, 2024, from <https://www.intracen.org/media/413>
- Koporcic, N., Kukkamalla, P. K., Markovic, S., & Maran, T. (2025). Resilience of small and medium-sized enterprises in times of crisis: An umbrella review. *Review of Managerial Science*, 1–29.
- Mills, K. G. (2020). How small businesses can survive the coronavirus outbreak. *Harvard Business School Working Knowledge*. Retrieved on January 27, 2024 from <https://www.library.hbs.edu/working-knowledge/how-small-businesses-can-survive-the-coronavirus-outbreak>
- Ministry of Economic Development, Poland. (2021). *Government support for startups in the post-COVID-19 era*. Retrieved on May 2, 2024, from <https://www.gov.pl/web/rozwoj/startups-post-covid-strategy>
- Msoni, T. S., & Zungu, S. C. (2023). Factors affecting small and medium-sized enterprises financial resilience post Covid-19 pandemic in South Africa. *International Journal of Environmental, Sustainability, and Social Science*, 4(6), 1822–1834.
- Namono, R., Hojops, O. J., & Tanui, S. (2024). Self-efficacy: Implications for university employees' innovativeness. *International Journal of Innovation Science*.
- OECD. (2023). *SME and entrepreneurship outlook 2023*. Paris: OECD Publishing.
- Pongtanalert, K., & Assarut, N. (2022). Entrepreneur mindset, social capital and adaptive capacity for tourism SME resilience and transformation during the COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 14(19), 12675.
- Rahim, M. A., Cox, S. R., & Rutner, S. M. (2022). Small business and the supply chain: The influence of social intelligence on relationship resilience. *Small Business Institute Journal*, 18(2), 28–40.
- Sagala, G. H., & Ori, D. (2024). Antifragility, resilience, and collaborative networks of SMEs: A theoretical foundation. *European Journal of Innovation Management*. Advance online publication.
- Sharma, R., Agarwal, S., & Kumar, N. (2022). Network resilience for MSMEs post COVID-19: A study on the handicraft sector in India. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 34(5), 789–812.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Pearson.

- Wisanggeni Bagus, A., Fatkhurrohman, T., Ramlah, S., Barokah, S., & Pratama, W. C. T. (2023). The role of e-commerce and social media for micro, small, and medium enterprises (Literature review in the field of MSMEs). *International Journal of Social Science and Education Research Studies*, 3(8), 1547–1552.
- World Bank. (2020). *Thailand economic monitor: Thailand in the time of COVID-19*. Bangkok: World Bank Group. Retrieved on June 14, 2024, from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/456171593190431246/pdf/Thailand-Economic-Monitor-Thailand-in-the-Time-of-COVID-19.pdf>
- Xie, X., Zeng, S., Peng, L., & Tam, C. (2022). Network depth and breadth in business resilience: Evidence from Chinese SMEs during COVID-19. *Asian Business & Management*, 21(3), 475–500.
- Zutshi, A., Creed, A., & Zhao, J. (2021). Resilience and adaptation of SMEs in COVID-19: Lessons from an Australian context. *Small Business Economics*, 59(1), 77–98.